

A tej.

Írta: Cholnoky Viktor.

A fővárosnak az az ügyosztálya, amelynek a közéletmezésről kell, helyesebben kellene gondolkozni, az elmúlt héten azt a javaslatot tette, egyelőre még nem részletes formában, de máris nagy perspektívát nyitó megokolás kíséretében, hogy Budapest vegye házi kezelésbe a tejkereskedelmet.

Ez a gondolat imponálóan szép és a felületes nézés mondhatja azt, hogy talán szertelenül is beszélek, amikor tiz esztendő legfontosabb, legszükségesebb forradalmi gondolatának érzem, olyan jóléti intézkedés behozatalát, amivel, ha valóra válik, megelőzzük a francia szindikalizmus cselekedeteit, tulszárnyaljuk Amerika nagy koncepczióit és többet csinálunk, mintha az önálló magyar bankot vagy pedig az általános választójogot csináltuk volna meg. Tessék nevetni: én mégis vallom, hogy a világmegsegítő forradalom nem a bombánál, hanem a tejnél kezdődik és hogy népmilliók érdeke nem az általános választójogtól, hanem a tej egészségességétől függ. Nem Kristóffy, hanem a tehén, nem a vizes frázis, hanem a vizet nem látott tej az, amelyiknél elkezdődik az új Magyarország.

Ez mulatságos, ugy-e? Ne higyjék. Ez rettenetesen szomorú igazság. Valamikor azt találtam irni, hogy a mai költészet pesszimizmusa, a mai irodalom keserű hangja és szarkazmusban való telhetetlensége, sőt vádképen hangoztatott hazafiatlansága nem más, mint a házbéruzsora dalban elbeszélve. Hogy ugyanaz a tünete a lelkeknek, mint ami a kivándorlás a gyomroknak. Most ezt a kockázatos állításomat kiegészítem azzal, hogy a jobb jövő, a nemzetek és népek boldogulása, az új erő nem az önálló hadseregnél, nem is Tolsztojnál, nem a készfízetés felvételénél, nem is a Marx-magyarzatoknál kezdődik, hanem az egészség, a becsületes, hogy úgy mondjam, „tiszaerkölcsű” tejnél. És a bizonyításom olyan egyszerű: az ember maga is a tejnél kezdődik. Az anyatejen utat kezdő nemzetség erős és egészséges lesz, tehát becsületes is lesz, tehát munkás is lesz, a szappanhabbal és gipszlelével étetett emberjövő-anyag csenevész lesz, elsavanyodott gyomru, tehát elkeseredett lelkű lesz, nem fog egészségeset kiáltani, nem fog igazán nevetni, de igazán sirni sem, mert csak bőfögni tud és a rosszgyomru ember Firenzében sem Michelangelóra vágyik, hanem szóدابikarbónára.

A mai gazdasági viszonyok között a gyermeknek a saját anyja tejével való táplálása nem természetesen és magától értődő dolog, hanem kivételes szerencse, olyan helyzet, amely az ételsorsosoknak csak igen kivételes kis százalékában válik lehetségessé. Az elfoglalt, még legszentebb napjaiban is munkára kényszerült anya, a gyenge vagy beteg anyá, az — irtózat még leírni is, — *kiéhezett* anya nem képes maga táplálni a saját gyermekét, akinek tehát még falun, a saját tehénke boldog világában is csak szurrogátum marad: a tehéntej. A frissen fejt tehéntej is csak szurrogátum, cikória, nem az anyatej mennyei harmatcseppjének, hanem a dajkatejnek, tehát a bérbevett emberi tejnek a jövőt adó erejéhez hozzá hasonlítva. A tüdővész, a neuraszténia, a munkakerülés, a moral insanity mind később jelentkezik, de mind a tejnél kezdődik el. A bélhurut meg a görvély, ez a két legmohóbb gyilkos meg nem is vár, hanem tüstént gyilkol.

A tej. A legmodernebb és legbiztosabban megalapozott orvostudomány szerint nemcsak a gyermekeknek, hanem a felnőtteknek is legjobb tápláléka. Bebizonyított igazság, hogy naponként maximum öt liter tej elégséges táplálék volna hus nélkül, tojás nélkül, kenyér nélkül is magának Herkulesnek. A tej, a legváltozatosabb formákban jelentkező táplálék, amely elmellőzhetetlen a jólétekből csak úgy, mint a nyomoruságból. Aki azt meghamisítja, nagyobb gazember annál, mint aki gyémántot hamisít, aki rezes árul arany helyett, aki haragjában vagy boszujában öl, aki ellopja a pénzedet, aki felgyújtja a házat. Csak a számitó gyilkos, a hidegen fontolgotó méregkeverő vagy a puskával lesben álló bandita nagyobb gazember annál, aki élelmiszert hamisít.

És mégis: Lemoinet, a gyémánthamisítót végigüldözte egész Európán négy államnak a rendőrsége, pár évvel előtörtörtönbe vetettek egy ékszerészt, aki óralánczokat hamisított, a duhaj legénynek a verekedésért fegyház jár, a kultura hijján emberölésre is képes, tudatlan cigányt majdnem felakasztják, de a tudatos, szándékos, kiszámított és a tettes által is ismert súlyú tejhamisítás — kihágás, amelyért pénzbüntetés jár, vagy nagy ritkán az „elzárás“ czimű legényhöz szabadságbüntetés. És ezt az utóbbit rendszeren strohmann üli le, az előbbit pedig a gyilkos hamar behozza, csak még egypár csecsemőt öl meg és kezében már a haszon, amivel a büntetést kifizetheti.

Nemrégiben egyszer a lapok egy lélegzetre huszonnégy tejhamisítónak a megbüntetéséről adtak hírt. Kuriozumképpen akkor összeadtam ennek a huszonnégy gazembernek mindnek a büntetését. Kijött ez: összesen 38 napi elzárás és 3615 korona pénzbüntetés. Tehát körülbelül két, sajtó útján elkövetett becsület-sértésnek a büntetése — ha a bíróság a bizonyítást nem engedi meg. És mi ennek a büntetésnek az ellenértéke. Nehéz a számitás, de aligha csalódom, ha a rettenetes egyenletnek a másik oldalára ezeket a menyiségeket teszem: ötven vagy bélhurutban,

vagy táplálatlanságban elpusztult kisdednek az élete, legalább kétezer olyan életév, amelyet megkurítottak és legalább huszezer, betegség miatt odaveszett munkanap. Nini: Hiszen Sobri Jóska, Spanga Pál és Hoszter Fülöp nagyon becsületes emberek voltak!

Ezen a nemrég mult héten tehát egy huszonnégyfejű maffia képes volt ezernyolczszáz forintért, meg néhány napi kóterért elpusztítani ijesztő mennyiségű életértékét és kimondhatatlan kárt okozni egy város, egy ország, egy nemzet jövőjében. És hogy a büntetésük olyan nevetségesen kicsiny, ez nem elrettentés, hanem *biztatás* nekik a további gazságokra.

Isméltlem: nem szertelenség egy szó sem abból, amit irtam. Ez így van, ezek szent igazságok és minden gondolkozó embernek kétségbe kellett esni azon, hogy a törvény tehetetlen a tömegyilkosokkal szemben.

És ezért nem szertelenség az sem, amikor páratlanul álló gondolatnak mondom azt, amely úgy látja itt a gyógyulást, hogy egyszerűen kiveszi az ételt, az életet azoknak a szájából, akik étel helyett halált tömnek bele a közönség szájába. Ahol a törvény gyenge, ott magának a társadalomnak kell kipótolni az erejét, ahol rés maradt a paragrafusai között, oda a rólunk való gondoskodással hivatalosan megbizottaknak kell odaállni örül. Es azért páratlan, mert az első sorban odaálló védekező gondolat az, hogy a legszükségesebb és legelsőrendű táplálószeret kivegyük az ellenünk való és nem becsületes tüzerkedés kezéből.

Hanem . . .

Budapesten, hej, van számos utcza és ezek az utcák piszkosak. Hajdanában, amikor az ujságok még boldogan üthették Cséryt, amint keresztbe állt egyetlen egy szalmaszál is valahol az utcán, tiszta volt gyalogut, kövezés egyformán, mert a hatóság ellenőrizte és büntette a szemétvállalkozót, amint csak valami kicsiny malaczságon rajtaérte. Ma? Kennst du das Land? Mignon pirulva változtatná meg a dalát, mert önmagát bizonyos érthető jóindulattal őrzy ellen a hatóság, büntetni pedig egyáltalán nem büntetheti.

Továbbá: van nekünk egy községi kenyérgyárunk, amely kitünő kenyeret süt, egészséges barnát, izletes félbarnát és olyan pompás fehéret, hogy ahhoz néha még a szalonnát is mindjárt hozzásüti, de sem a fehéret, sem a barnát nem szorongathatja a szegény ember, mert a hatósági kenyeret megeteti a Kereskedelmi Részvénytársaság az alkalmazottjaival s nekünk marad továbbra is a finom jó bolti szemét, amelyet, ha pékboltban söpörnek össze és úgy sütik meg, kenyérnek hívják, ha pedig hentesboltban szedegetnek össze és úgy főzik meg, akkor kolbász a neve.

Még továbbá: vannak nekünk most már olcsó munkáslakásaink is. Valóban kényelmesek, egészségesek és olcsók, mert évi százhusz, százötven forint bérért kap bennük lakást a

legszegényebb királyi tanácsos is, sőt jó protekcióval néha még olyan tisztviselőemberek is, akiknek bent a városban is dukál természetben való, ingyenlakás, amit azután, hogy segítsenek a bajunkon, sietve adnak ki házbéruzsorára. Munkásoknak nem igen adnak lakást bennük, mert azok bepiszkolnák a falakat és megromálnák a fürdőszoba-berendezéseket.

Vannak tehát már jóléti intézményeink, de éppen azok, akik rájuk szorulnának, nem kapnak és nem esznek belőlük, mert rájuk űlt tüstént, szinte még a megszületésük előtt a hivatalos kezelésnek a két békahasu kísértete: a protekció, meg az akta. Aktának néznek a városházán a kocsállomások illatától elkezdve a kenyéren keresztül egészen a kislakásig mindent és emberszeretben, a kisemberek kivánságainak a megértésében gazdag lelkek hiába bízzák rá gondolataikat a polgármesteri hivatalra, mert ott akta lesz belőlük, az akta pedig az a különös nemrepülő-gép, amely csak akkor száll ki az íróasztal fiókjából, ha a minden benzínek legbüdösebbjével, protekcióval fűtik be.

Ezért tehát bizalmatlanul kell fogadnunk a hatósági tejkereskedelem dolgát is. A gondolatáért megirigyelhet bennünket a világnak minden nagyvárosa, a megvalósítása után, félünk, ki fognak bennünket nevetni. Mert félünk, hogy hivatalos kézen a dolog vagy arra fog fordulni, hogy a csupa jóakarát folytán egyáltalán nem kapunk tejet vagy pedig arra, hogy mindenki mindennap csak stemplis papirosra, előljárósági életbenléti bizonyítvány felmutatása mellett kapja ki a tejporcióját. Esetleg azonban megtörténhetik az is, hogy az udvari tanácsosok jó tejet fognak kapni.
